

ВПЛИВ ЧИННИКІВ НА РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Рентабельність власного капіталу – один із головних показників ефективності діяльності підприємства. Він відображає інвестиційну привабливість господарюючого суб'єкта, тісно пов'язаний з фінансовою стійкістю організації. Тому управління даним показником є важливим завданням для менеджерів.

При дослідженні причинно-наслідкових зв'язків в економіці, коли результативна ознака (в нашому випадку, рентабельність власного капіталу) функціонально визначається добутком декількох чинників, для розкладання його абсолютного і відносного приросту може бути застосований індексний аналіз, що заснований на детермінованих мультиплікативних моделях. Зважаючи на складність результативного явища, що вивчається, в правій частині таких моделей може знаходитися декілька співмножників. Їх кількість залежить від ступеня деталізації чинників, прийнятої самим дослідником.

У науковій літературі застосовуються моделі, за допомогою яких можна виявити чинники, що вплинули на рентабельність (факторні моделі фірми «DuPont»).

На прикладі ПАТ «Одеський коровай» розглянемо, як впливають чинники на рентабельність власного капіталу. Критерієм відбору даного підприємства стало зростання рентабельності власного капіталу за період 2011–2012 рр. Стало цікавим, за рахунок яких чинників підприємство підвищило свою інвестиційну привабливість.

Для виявлення впливу чинників ми використовували 4-факторну модель. Єдиний можливий варіант запису такий:

$$\frac{ЧП}{ВК} = \frac{А}{ВК} \times \frac{ПК}{А} \times \frac{В}{ПК} \times \frac{ЧП}{В}, \quad (1)$$

де $\frac{А}{ВК}$ – коефіцієнт фінансової залежності; $\frac{ПК}{А}$ – коефіцієнт концентрації позикового капіталу; $\frac{В}{ПК}$ – оборотність позикового капіталу; $\frac{ЧП}{В}$ – рентабельність діяльності підприємства.

Це обов'язкова умова, якщо застосовується метод ланцюгових підстановок, при використанні методу виявлення ізольованого впливу чинників, умова необов'язкова.

На нашу думку, з врахуванням недоліків та переваг статистичних методів, а також з позиції теорії синергії найбільш доцільним є використання методу виявлення ізольованого впливу чинників, який дозволяє:

1. Визначити «чистий» вплив кожного окремого фактора на результативний показник.
2. Виявити додатковий синергетичний ефект впливу вихідних чинників на результативний показник.

Наявність синергетичного ефекту є наслідком властивості мультиплікативної дії чинників, що виражається у взаємопов'язаному їх впливу на зміну рівня рентабельності власного капіталу. Саме методи індексного аналізу дозволяють визначити розмір цього додаткового приросту рентабельності власного капіталу задля ефективного управління результативним показником.

Вважається, що в реальній економічній дійсності чинники змінюються не паралельно, а послідовно, причому спочатку змінюється об'ємна ознака, потім структурні, і в самому кінці – якісний показник. Іншими словами, висувається така аксіома: щоб добитися якісних змін в досліджуваному економічному явищі, слід спочатку здійснити кількісні та структурні перетворення.

Ми погоджуємося з думкою О.Г. Янкового, що досить часто чинники взаємодіють між собою, це знаходить віддзеркалення в додатковому ефекті впливу на результативну ознаку. Додатковий ефект впливу всіх чинників на рентабельність власного капіталу схожий з синергетичним ефектом. Цей ефект може бути визначений саме за допомогою методу виявлення ізольованого впливу факторних показників. Крім того, навіть зважаючи на передумов у про послідовну зміну чинників, неможна категорично стверджувати, що вони змінюються саме в такому порядку. У реальному економічному житті часто відбувається те, що спочатку виникають якісні трансформації умов вирибництва і збуту товарів (послуг), а потім вже – кількісні зміни. Метод виявлення ізольованого впливу факторів забезпечує виділення ΔY в чистому вигляді. Це є безумовною перевагою даного методу.

На основі даних таблиці 1 визначимо вплив чинників на рентабельність власного капіталу ПАТ «Одеський коровай» за допомогою методу виявлення ізольованого впливу чинників.

Таблиця 1

Вихідні дані для аналізу впливу факторів на рентабельність власного капіталу підприємства ПАТ «Одеський коровай»

Показник	2011 р.	2012р.
рентабельність діяльності підприємства, %	-18,0	0,72
коефіцієнт оборотності позикового капіталу, об.	1,18	1,20
коефіцієнт фінансової залежності	5,95	11,62
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,83	0,91

В таблиці 2 наведені результати розрахунків впливу чинників.

Таблиця 2

Вплив показників 4-х факторної моделі на рентабельність власного капіталу ПАТ «Одеський коровай»

Показник	Абсолютне відхилення (грн.\грн.)	Відносне відхилення, %
Зміна рентабельності власного капіталу	1,15	–
в тому числі за рахунок подальших факторів		–
рентабельність діяльності підприємства	1,10	–
коефіцієнт оборотності позикового капіталу	-0,01	–
коефіцієнт фінансової залежності	-1,00	–
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	-0,10	–
синергетичний ефект	1,16	–

Виходячи з отриманих результатів (табл. 2), можна стверджувати, що рентабельність власного капіталу в 2012 р. порівняно з 2011 р. збільшилась на 1,15 грн./грн. За рахунок зростання $\frac{A}{BK}$, $\frac{ПК}{A}$, $\frac{B}{ПК}$ досліджуваний показник знизився на 1,00, 0,10, 0,01 грн./грн. відповідно. Проте показник в той же час виріс за рахунок зростання $\frac{ЧП}{B}$ на 1,10 грн./грн. За рахунок синергетичного ефекту взаємодії чотирьох чинників рівень рентабельності власного капіталу збільшився на 1,16. Відносне відхилення неможна визначити у зв'язку з наявністю від'ємних показників.